

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Глухівський національний педагогічний університет

Імені Олександра Довженка

Національна академія педагогічних наук України

Інститут вищої освіти НАПН України,

Інститут педагогіки НАПН України,

Wyższa Szkoła Nauk Społecznych, Rzeczpospolita Polska

Karabuk University, Turkey,

Ondokuz Mayıs University, Atakum Samsun, Turkey,

European Association for Security,

Міжнародна асоціація екологів університетів,

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка,

Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г.Шевченка

Інститут ботаніки імені М.Г. Холодного НАН України,

Чорноморський державний університету імені Петра Могили,

НПП «Деснянсько-Старогутський»,

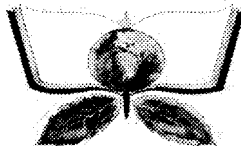
ГО «Всеукраїнська екологічна ліга»

ПРИРОДНИЧА ОСВІТА І НАУКА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції

(4 – 6 жовтня 2017 року, м.Глухів)

СУМИ

Вінніченко М.Д.

2017

УДК 378:5-021.387(477)(06)

П 77

Редакційна колегія:

С. Рудишин – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики викладання природничих дисциплін Глухівського НПУ ім. О. Довженка (голова редакційної колегії);

W. Bloemers – Prof.Dr.Dr.h.c. & Prof.h.c.mult., University of Applied Sciences Magdeburg-Stendal;

A. Šprak – PhD, vice rector of the University of Social Sciences;

С. Яланська – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри загальної, вікової та практичної психології Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка;

М. Хроленко – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики викладання природничих дисциплін Глухівського НПУ ім. О. Довженка;

І. Коренева – кандидат педагогічних наук, доцент, докторант кафедри теорії і методики викладання природничих дисциплін Глухівського НПУ ім. О. Довженка;

К. Касярум – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та менеджменту освіти Глухівського НПУ ім. О. Довженка.

П 77 Природнича освіта і наука для сталого розвитку України: проблеми і перспективи. Збірник наукових матеріалів І Міжнародної науково-практичної конференції (4 – 6 жовтня 2017 року, м. Глухів) / За заг. ред. І. М. Кореневої. Суми : Вінниченко М.Д. 2017. – 140 с.

УДК 378:5-021.387(477)(06)

ISBN 978-966-1569-30-9

У збірнику представлено матеріали доповідей науковців України та зарубіжжя, в яких висвітлюються теоретико-методологічні та прикладні проблеми освіти для сталого розвитку, як інтегрованого напрямку досліджень. Збірник розрахований на широке коло науковців: екологів, керівників, викладачів, вчителів, вихователів, студентів вищих навчальних закладів та всіх тих, хто цікавиться проблемами суспільного розвитку та освітою для сталого розвитку.

Всі матеріали подані в авторській редакції та виражають персональну позицію учасників конференції.

Збірник матеріалів підготовлено та видано в рамках Проекту 562284-EPP-1-2015-1-UA-EPPJMO-MODULE «Implementing the strategy of environmental security: integration of European experience», що здійснюється за підтримки Програми ім. Жана Моне Еразмус+.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

ISBN 978-966-1569-30-9

© Вінниченко М.Д., 2017

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
РОЗДІЛ 1. МЕТОДОЛОГІЯ, КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ СУЧАСНИХ УЯВЛЕНЬ ПРО ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКИ ЛЮДИНИ І БІОСФЕРИ В КОНТЕКСТІ ПАРАДИГМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	5
Bloemers W. FIGHTING FAKES - BY TEACHING FACTS AND BY ACTIVATING CITIZENS	5
Melnyk O., Baysan E. ECOLOGY AS A NECESSARY PART OF MODERN HUMAN CONSCIOUSNESS	9
Зубенко О. ФОРМУВАННЯ ЗАКОНОМІРНОСТЕЙ ВЗАЄМОДІЇ ЛЮДИНИ І ПРИРОДИ	11
Кузнецова Г. АКЦІОПРАГМАТИКА В СИСТЕМІ МОВНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА	14
Мігрясова О. РЕАЛІЗАЦІЯ ГЛОБАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ ДІЙ ЧЕРЕЗ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ОСВІТНІ ПРОГРАМИ	20
Петрусенко Ю. ОСОБЛИВОСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В США	23
Росновський М. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЛЮДИНИ І БІОСФЕРИ В ГАЛУЗІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	27
Рудишин С. СТРАТЕГІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ТОЧКИ ПЕРЕТИНУ ЕКОЛОГІЧНИХ ЗНАТЬ І ПРАКТИЧНИХ ПОТРЕБ ЛЮДСТВА	31
Рябко А. МАТЕМАТИЧНА МОДЕЛЬ ЗАБРУДНЕННЯ ВОДОЙМИЩА...	35
Самодрин А. ДО ПРОБЛЕМИ ДУХОВНОГО ВИМІРУ ОСВІТИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	37
Сизоненко А. ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЯК УМОВИ ГАРМОНІЗАЦІЇ ВЗАЄМОВПЛИВУ ЛЮДИНИ ТА ПРИРОДИ	45
Совгіра С., Душечкіна Н. ПЛАНУВАННЯ ПРИРОДООХОРОННИХ ЗАХОДІВ У БАСЕЙНАХ МАЛИХ РІЧОК	48

- Хлонь Н.** БІОСФЕРА ЯК ГЕОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН.....
- Шмандій В., Харламова О, Кушніренко А.** АНТРОПОЦЕНТРИЧНІ АСПЕКТИ ЗНИЖЕННЯ ВПЛИВУ ЕКОЛОГІЧНОЇ НЕБЕЗПЕКИ
- Shrak A., Koreneva I.** SPECIAL ASPECTS OF EDUCATION FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN POLAND.....

РОЗДІЛ 2. ПРОБЛЕМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....

- Барабаш О.** ПІВНІЧНОАМЕРИКАНСЬКА СИСТЕМА МАГІСТЕРСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ ІНЖЕНЕРІВ-ЕКОЛОГІВ.....
- Барбінова А.** ФОРМУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОГО СТАВЛЕННЯ ДО БАТЬКІВСТВА ЯК СІМЕЙНОЇ ЦІННОСТІ УЧНІВ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ.....
- Бойчук Ю.** НАУКОВО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ БЕЗБАР'ЄРНОЇ ОСВІТИ СТУДЕНТІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ.....
- Грицай Н., Трохимчук І.** АКТУАЛЬНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ТУРБОТЛИВОГО МИСЛЕННЯ ШКОЛЯРІВ В СИСТЕМІ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ ТА ВИХОВАННЯ.....
- Загородня Л.** ЕКОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....
- Карнаух Л.** ЕТНІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ГЕНДЕРНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ.....
- Кмець А., Луценко О.** ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....
- Коломієць М.** РЕАЛІЗАЦІЯ ІДЕЙ ОСВІТИ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КУРСУ «ПЕДАГОГІКА».....
- Коренева І.** ОСВІТА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ УСВІДОМЛЕННЯ.....
- Корінна Г.** РОЛЬ ПРИРОДИ В ЕКОЛОГІЧНОМУ ВИХОВАННІ ДОШКІЛЬНИКІВ.....

<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2818-17/page> (дата звернення: 30.08.2017).

4. Розпорядження Кабінету міністрів України №577-р Про затвердження Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011-2015 роки (від 25 травня 2011 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/577-2011-%D1%80/page> (дата звернення: 30.08.2017).

Ганна Корінна,

кандидат педагогічних наук, викладач кафедри психології та педагогіки розвитку дитини Уманського державного педагогічного університету ім. Павла Тичини (Умань, Україна)

РОЛЬ ПРИРОДИ В ЕКОЛОГІЧНОМУ ВИХОВАННІ ДОШКІЛЬНИКІВ

Екологічне виховання дітей старшого дошкільного віку є актуальною проблемою сучасності, оскільки саме в дошкільному віці закладаються основи екологічної свідомості, екологічної культури, що впливають на поведінку та діяльність людини у природі. Основи свідомості, екологічної культури, формування ставлення особистості до світу природи закладаються в дошкільному дитинстві, що підтверджує вагомість використання цього сензитивного періоду для екологічного виховання особистості. У Законі України «Про дошкільну освіту» її роль визначається як провідна у формуванні особистості дитини, тому зміст освіти має виступати базисом становлення людини, а методи – відповідати віковим особливостям дітей [1].

Екологічна освіта й виховання покликані забезпечити дошкільників науковими знаннями про взаємозв'язок природи й суспільства, допомогти зрозуміти багатогранне значення природи для суспільства в цілому і кожної людини зокрема, виробити потребу в спілкуванні з природою, оволодіти нормами правильної поведінки в процесі взаємодії з нею, сформувати прагнення і вміння брати активну участь в охороні навколишнього середовища.

Природа як засіб виховання дітей завжди цікавила педагогів. Прогресивною педагогічною думкою високо оцінено її вплив на процес формування особистості. Так, Ян Коменський, пропонуючи принцип природовідповідності виховання, вбачав у людині не лише соціалізовану істоту, а, насамперед, органічну частину природи. Згідно з цим принципом, вихованець має розвиватися, жити і творити за законами природи та

відповідно до її циклічних змін. Ж.-Ж. Руссо, у свою чергу, тлумачив людину як найдосконаліший витвір Природи. Опікуючись долею як суспільства, так і природи, він закликає до повернення у природу намагався врятувати людей від морального розбещення, а навколишній світ – від остаточного руйнування. Ці думки ніби продовжує Й.Г. Песталоцці, який вважав виховання ефективним лише в умовах, близьких до природних. До принципу природовідповідності виховання А. Дістервег слушно додає принцип культуровідповідності виховання, стверджуючи цим їх взаємозалежність і взаємодоповнюваність. Універсальний «закон сродності», «життя відповідно натурі» пропонує у своїй «осердеченій» педагогіці Г. С. Сковорода, який заповів нащадкам пізнавати самих себе через усвідомлення власного місця у природі. Палким прибічником виховання дітей засобами природи був К.Д. Ушинський, який закликав глибоко вивчати природу дитини, з одного боку, і максимально наблизити її виховання до природи – з іншого, а також оптимально використовувати природний матеріал для розумового і морального розвитку вихованців [2].

Питання екологічного виховання дітей дошкільного віку досліджували А. Волкова, Н. Горобаха, О. Захлебний, І. Зверев, Н. Кот, О. Кудрявцева, Н. Лисенко, В. Маршицька, С. Ніколаєва, З. Плохій, Г. Пустовіт, Н. Пустовіт, Н. Рижова, І. Суравегіна, Н. Яришева та інші.

Сучасні екологічні проблеми, які щоразу постають перед людством, викликали необхідність виховувати у підростаючого покоління любов та повагу до природи та її ресурсів, формувати у них екологічну культуру. Нові світоглядні орієнтири та завдання актуалізували проблему ставлення дитини до природи, корекції ціннісних орієнтацій та утвердження гуманістичних соціально-моральних позицій щодо використання природи суспільством.

Завданням дошкільних початкових закладах стало виховання молодого покоління в дусі дбайливого, бережливого ставлення до природи, здатного вирішувати питання раціонального природокористування, захисту і відтворення природних багатств землі.

Природа є важливим фактором всебічного розвитку особистості, а тому основне завдання ознайомлення дошкільників з природою спрямовується на здійснення розумового, морального, естетичного, екологічного та фізичного виховання дитини [3]. А відтак, екологічне виховання дитини засобами природи має вирішувати ряд завдань:

- сформувати у дошкільників реалістичні уявлення про природне середовище і, на цій основі, – перших елементів матеріалістичного світорозуміння;
- розвивати інтерес до природного оточення;
- сприяти розвитку мислення та мовлення, формувати систему початкових знань про доступні об'єкти та явища природи;

- забезпечувати сенсорний розвиток дитини в процесі ознайомлення з природним довкіллям;
- викликати у дітей потребу в дбайливому ставленні до природи;
- удосконалювати розвиток пізнавальних інтересів і спостережливості.

Таким чином, природа є важливим фактором екологічного виховання дітей на етапі дошкільного дитинства. Результатом такого виховання є сформовані у дітей екологічні уявлення, емоційно-ціннісне ставлення до природи та екологічно доцільна поведінка.

Список використаних джерел

1. Нестеренко В.В. Екологічне виховання дітей дошкільного віку як педагогічна проблема / В.В. Нестеренко О.М. Лятамбур [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sandavak.narod.ru/stud_stat/lyatambur.pdf
2. Соколовська О.С. Екологічне виховання старших дошкільників у системі підготовки вихователів дошкільних навчальних закладів / О. С. Соколовська [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ps.stateuniversity.ks.ua/file/issue_51/49.pdf
3. Шпундра О. О. Виховання дошкільників засобами природи / О. О. Шпундра // Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки». – № 4. – 2016. – С. 40–42.

Тетяна Пільгук,
*аспірантка кафедри загальної, вікової та практичної психології
Полтавського національного педагогічного університету
імені В.Г. Короленка
(Полтава, Україна)*

УЗАГАЛЬНЕННЯ ЛОГІКО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ

Сучасна освіта в Україні виходить на якісно новий рівень, що зумовлено змінами у суспільно-політичному житті нашої країни і засвідчено прийняттям у вересні 2017 року нового закону України «Про освіту» та концепцією «Нова українська школа», що почне діяти з 2018 року тощо. Необхідністю сьогодення є створення в Україні нової школи, яка б розвивала творчу особистість, створила умови для повноцінного фізичного, інтелектуального, духовного розвитку дитини, для піднесення культури і духовності.

На основі узагальнення ідей про розвиток творчої особистості нами розроблено цілісну концепцію розвитку творчої компетентності вчителя у